

בענין הגדרת הבכורה ועבודת הבכורות מאדם הראשון עד תחיית המתים

יום ה' לש"ק פ' תולדות, תשפ"ג

1. פרשת תולדות (פרק כ"ה)

(כט) וַיִּזְדַּע יַעֲקֹב נֶזֶד וַיָּבֵא עֵשָׂו מִן הַשָּׂדֶה וְהוּא עֵיפָן: (ל) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו אֶל יַעֲקֹב הֲלֵעִיטִנִּי נָא מִן הָאֲדָם הַזֶּה כִּי עֵינִי אֲנֹכִי עַל כֵּן קָרָא שְׁמוֹ אֲדָוִם: (לא) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מְכַרְהָ כִּיּוֹם אֶת בְּכֹרְתְךָ לִי: (לב) וַיֹּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אֲנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה זֶה לִי בְּכֹרְהָ: (לג) וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְּׂבִעָה לִי כִּיּוֹם וַיִּשְׂבַּע לוֹ וַיִּמְכַר אֶת בְּכֹרְתוֹ לְיַעֲקֹב: (לד) וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לָחֶם וַיִּזְדַּע עַדְשִׁים וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיִּקַּם וַיֵּלֶךְ וַיִּבֹז עֵשָׂו אֶת הַבְּכֹרָה:

פירש"י: (לא) בכרתך - לפי שהעבודה בבכורות, אמר יעקב אין רשע זה כדאי שיקריב להקב"ה:

(לב) הנה אנכי הולך למות - (מתנוודת והולכת היא הבכורה שלא תהא כל עת העבודה בבכורות כי שבט לוי יטול אותה ועוד) אמר עשו מה טיבה של עבודה זו, אמר לו כמה אזהרות ועונשין ומיתות תלוין בה, כאותה ששנינו אלו הן שבמיתה שתויי יין, ופרועי ראש. אמר אני הולך למות על ידה, אם כן מה חפץ לי בה:

2. רש"י פ' תולדות (כה:כו)

שמעתי מדרש אגדה הדורשו לפי פשוטו, בדין היה אוחו בו לעכבו, יעקב נוצר מטיפה ראשונה ועשו מן השניה, צא ולמד משפופרת שפיה קצרה, תן לה שתי אבנים זו תחת זו, הנכנסת ראשונה תצא אחרונה, והנכנסת אחרונה תצא ראשונה, נמצא עשו הנוצר באחרונה יצא ראשון, ויעקב שנוצר ראשונה יצא אחרון, ויעקב בא לעכבו שיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה, ויפטור את רחמה, ויטול את הבכורה מן הדין.

3. מתני' זבחים קיב:

...עד שלא הוקם המשכן - היו הבמות מותרות, ועבודה בבכורות, ומשהוקם המשכן - נאסרו הבמות, ועבודה בכהנים...

4. פ' משפטים (כד:ה)

וַיִּשְׁלַח אֶת נְעָרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עֹלֹת וַיִּזְבְּחוּ זִבְחִים שְׁלָמִים לִיקְזָק פָּרִים:

ת"א (שם) - ושלח ית בכורי בני ישראל ואסיקו עלון ונכיסו נכסת קודשין קדם יי תורין:

5. פירוש המשנה לרמב"ם זבחים יד:

בא בקבלה שזה שנאמר וישלח את נערי בני ישראל שהם הבכורות, לפי שהעבודה תמיד לא היתה אלא בבכורות מאדם עד משה רבינו. ומותר לגוים עד עתה להקריב עולות לה' בכל מקום שירצו, ובתנאי בבמה שיבנו אותה. אבל אמרו אסור לסייען ולעשות שליחותן מפני שאנו מזהרין שלא להקריב בכל מקום, ומותר לנו להורותם וללמדם היאך יעשו והוא אמרם ולאורינהו שרי. אבל אסור ההקרבה בבמה בזמן שהוקם המשכן כלומר במציאות המשכן הוא אמרו ואל פתח אהל מועד לא הביאו וכו'. וכן עבודה בכהנים מאז פסוקים בתורה.

6. רמב"ם מלכים א:ז

...וכל הקודם שנחלה קודם לירושת המלוכה, והבן הגדול קודם לקטן ממנו, ולא המלכות בלבד אלא כל השררות וכל המינויין שבישראל ירושה לבנו ולבן בנו עד עולם, והוא שיהיה הבן ממלא מקום אבותיו בחכמה וביראה...

7. במדבר רבה ד:

קח את הלויים וגו' אמרו רבותינו למה צוה הקדוש ברוך הוא לפדות בכורי ישראל בלויים שבתחלה היו הבכורות משמשין עד שלא עמד שבט לוי כמה ששנו רבותינו עד שלא הוקם המשכן היו הבמות מותרות ועבודה בבכורות ומשהוקם המשכן נאסרו הבמות ועבודה בכהנים ותדע לך שהיו הבכורות מקריבים עד שלא עמד שבטו של

בענין הגדרת הבכורה ועבודת הבכורות מאדם הראשון עד תחיית המתים

יום ה' לש"ק פ' תולדות, תשפ"ג

לוי טול מתחלת ברייתו של עולם אדם הראשון היה בכורו של עולם וכיון שקירב קרבנו שנא' (תהלים סט) ותיטב לה' משור פר מקרין מפריס לבש בגדי כהונה גדולה שנא' (בראשית ג) ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם בגדי שבת היו והיו הבכורות משתמשין בהם כיון שמת אדם מסרן לשת שת מסרן למתושלח כיון שמת מתושלח מסרן לנח עמד נח והקריב קרבן... מת נח ומסרן לשם וכי שם היה בכור והלא יפת היה בכור שנא' אחי יפת הגדול ומפני מה מסרן לשם מפני שצפה נח שלשלת האבות עומדת ממנו... מת שם ומסרה לאברהם וכי אברהם היה בכור אלא מפני שהיה צדיק נמסרה לו הבכורה והקריב... מת אברהם ומסרה ליצחק עמד יצחק ומסרה ליעקב וכי יעקב בכור היה אלא שאת מוצא שנטלה יעקב מן עשו בערמה אמר לו (שם/בראשית/כה) מכרה כיום את בכורתך לי את סבור שמא על חנם אמר יעקב לעשו שהוא ימכור לו את הבכורה לאו אלא שהיה יעקב מבקש להקריב ולא היה יכול מפני שלא היה בכור אמר עשו מה אני מבקש מן הבכורה הזאת שנא' (שם/בראשית כ"ה/) הנה אנכי הולך למות וגו'

8. גמ' בכורות ד:

איתמר, ר' יוחנן אמר: קדשו בכורות במדבר, וריש לקיש אמר: לא קדשו בכורות במדבר; ר' יוחנן אמר קדשו בכורות במדבר דרחמנא אמר ליקדשו, כדכתיב: קדש לי כל בכור, וריש לקיש אמר לא קדשו בכורות במדבר מדכתיב: והיה כי יביאך וכתוב בתריה והעברת, מכלל דמעיקרא לא קדוש; איתביה רבי יוחנן לריש לקיש: עד שלא הוקם המשכן - היו במות מותרות ועבודה בבכורות! אמר ליה: באותן שיצאו ממצרים.

9. גמ' ירושלמי מגילה א:יא

מאיכן קשט הקושט הזה שתהא עבודה בבכורות מן הדין קרייה [במדבר ח יז] כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים וגו' וכתוב [שמות יב יב] ובכל אלהי מצרים אעשה שפטים וגו' קודם לכן מה היו עושין [בראשית כז טו] ותקח רבקה את בגדי עשו בנה הגדול החמודות אשר אתה בבית מהו החמודות שהיה משמש בכהונה גדולה.

10. חי' הגרי"ז זבחים (שם)

והקשה הגרי"ז זצ"ל דהנה בבכורות דף ד עייב נחלקו ריו"ח ור"ל... ולפי"ד הרמב"ם דדין עבודה בבכורות היה כבר מאדם הראשון מאי פריך ריו"ח לר"ל ממשנה זו, והא ר"ל מיירי לענין הדין בכורה שנצטוו בה בכורות דהיינו מה שנתקדשו במצרים, ומאי שייך זה להדין בכורה שנהגו מימי אדם הראשון דלא היי כלל קדושת בכורה, וצ"ע.

11. אור החיים הק' פרשת ויחי (מט:כח)

ויברך וגו' ומה שאמר לראובן דברי קנטור שם צוה את הברכה על דרך אומרם עתידה עבודה שתחזור לבכורות, וכפי זה כיון שקבע לו שם הבכורה עתיד הוא לעמוד לשרת לעתיד לבא ותמצא שהצדיקים צופים ומביטים על העתיד, ולטעם זה השתדל יעקב לקנות הבכורה מעשו לבל יהיה לו חלק בעבודה לעתיד לבא. והגם שנתנה העבודה ללוים שקולים הם ויבואו שניהם לעבוד עבודת הקודש כי מעלין בקודש ולא מורידין.

12. פרשת במדבר ג:יג

פי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל מאדם עד בהמה לי יהיו אגני יקוק: